

JAZYK, TRADÍCIE A HRIECH V SÚČASNEJ SPOLOČENSKEJ KRÍZE

Miroslav KAZÍK

Katedra slovenského jazyka a literatúry, Pedagogická fakulta Univerzity J.
Selyeho v Komárne, Slovenská republika

V príspevku sa zamýšľame nad súčasným stavom spoločnosti, zvlášť nad správaním jej čelných predstaviteľov. Všímame si postoj k tradíciám, zvlášť používanie jazyka i prezentáciu hriechu. Prinášame výsledok sondážneho prieskumu u študentiek vysokej školy, kde si všímame, či si rozvíjajú poznanie svojho materinského jazyka, aký je ich postoj k vyjadreniu, že človekom, ktorý si neváži materinský jazyk, možno len opovrhovať, a kedy by nosili kroj, ak by ho vlastnili. Žiakov 8. a 9. ročníka základnej školy sme sa rovnako pýtali, aký je ich postoj k vyjadreniu, že človekom, ktorý si neváži materinský jazyk, možno len opovrhovať. U vysokoškolských študentiek a žiakov 8. a 9. ročníka základnej školy sme zisťovali, či je podľa nich fajčenie hriechom.

Tradícia (lat. traditio – odovzdávanie, postupovanie, vydávanie, vzdávanie, podanie, rozprávanie, správa) – vo všeobecnom chápaní ide o „súhrn zvykov, obyčají, spoločenských pravidiel a pod., zdedený a zachovávaný generáciami, prípadne o prenášanie správ a slovesných výtvorov ústne z generácie na generáciu, ústne podanie“. Keď hovoríme o „tradícii“, máme na zreteli určitý prvok kultúry, akýsi základný rozmer ľudskej komunikácie a vzájomného pôsobenia človeka na jeho okolie a okolia na človeka. Tradícia obsahuje všetko, čo bolo ako rítus, obrad alebo ako zvyk prevzaté od otcov a čo ovplyvňuje život určitej skupiny [6].

V antropologickom zmysle tradícia znamená základný prejav historického charakteru ľudskej existencie. A ako taká má vzťah tak k ľudskému sebavedomiu, ako aj k ľudskej sebarealizácii [6]. V zmysle sémantickom tradícia znamená tiež odovzdávanie obsahu jazykovej alebo vecnej povahy [6].

Otázkou, ako človek začal hovoriť, sa ľudia zaoberali oddávna. Vznik ľudskej reči bol spájaný s pôsobením nadprirodzených síl, náboženské mýty rôznych národov vidia v jazyku „dar bohov“. Boh podľa nich naučil človeka hovoriť alebo ich aspoň obdaril schopnosťou naučiť sa hovoriť. V Starom zákone sa rôznosť jazykov spája so stavaním babylonskej veže [5].

V Biblii najprv hovorí Boh. Prvýkrát nepriamo o komunikácii či reči človeka sa Biblia zmieňuje v knihe Genezis, 2. kapitole, 19 verši: „PÁN Boh vyformoval zo zeme všetku divú zver i všetko nebeské vtáctvo a priviedol k človekovi, aby videl, ako ich nazve: ako si každého živého tvora nazve, také je jeho meno.“ Potom sa píše o tom, že „človek dal mená všetkému dobytku, nebeskému vtáctvu i divej zveri“ (Gn 2,20). Priamo je reč človeka zmienená v knihe Genezis, 2. kapitole, 23. verši: Človek povedal: „Tento raz je to kosť z mojich kostí a mäso z môjho mäsa. Ona sa bude volať žena, lebo z muža bola vzatá ona“. Ale je to akoby reč pre seba. Keď sa had v Gn 3,1 pýta ženy: „Naozaj Boh povedal: „Nesmiete jesť z nijakého stromu záhrady’?““, v Gn 3,2-3 žena hadovi odpovedá: „Z ovocia stromov záhrady jesť môžeme, ale z ovocia stromu, ktorý je uprostred záhrady, (o ňom) Boh povedal: „Nejedzte z neho, ani sa ho nedotýkajte, aby ste nezomreli.““ Muž – Adam prvý raz prehovorí pri rozhovore s Bohom v Genezis, 3. kapitole, 10. verši, keď Adam odpovedá Bohu na otázku „Kde si?“, „Povedal: „Tvoj hlas som počul v záhrade a zľakol som sa, lebo som nahý, a skryl som sa.““ [4].

Už v staroveku sa filozofi pokúšali o riešenie pôvodu reči (napr. Démokritos, Lucretius), zaujímala ich najmä otázka, či slová majú svoj význam od prírody („fysei“), alebo či významy boli dané dohodou medzi ľuďmi („thesei“) [5]. Otázkou pôvodu reči sa zaoberá aj významné Platónovo dielo *Kratylos* [15].

Od začiatku 18. stor. vzniklo množstvo vedeckých hypotéz o vzniku ľudskej reči [5]. A. Erhart [5] spomína interjekčnú teóriu, onomatopoickú (zvukomalebnú) teóriu, synergastickú teóriu (vidí začiatok ľudskej reči v reflexívnych výkrikoch, ktorými pračlovek sprevádzal kolektívne pracovné úkony, ako napr. „hej-rup!“).

Otázke, ako vznikol, resp. vznikal jazyk sa koncom 19. stor. a začiatkom 20. stor. venovalo množstvo jazykovedcov. Ich názory J. Horecký člení na špekulatívne a filozofické a čisto jazykovedné. Spomína štvorstupňovú teóriu zoológa G. Jägersa, ktorý rozoznáva tieto stupne pri vznikaní jazyka: 1. dorozumievanie krikmi, 2. posunkami, 3. napodobňovaním, 4. jazyk, keď sa optické obrazy nahradili zvukovými signálmi [9].

Jazykovedné teórie J. Horecký delí na kreacionistické a evolucionistické.

Podľa kreacionistických teórií (ktoré sa označujú aj ako teórie zázraku) bol jazyk podobne ako jeho nositeľ človek stvorený bohom. Patria sem aj teórie, ktoré uznávajú vývin jazyka, ale utvorenie podmienok pre začiatok tohto vývinu sa pripisuje vyššej bytosti.

Podľa evolučných teórií sa jazyk postupne vyvíjal. Mohlo tu ísť o vývin od prírodných zvukov alebo interjekcií k jazykovým zvukom (teória fuj-fuj) alebo o vývin od prvotného napodobňovania prírodných zvukov (teória vau-vau) k

jazykovým zvukom. Podľa J. Horeckého tieto teórie nepodávajú odpoveď, čo bolo prvotným podnetom pre predpokladaný vývin, obmedzujú sa len na vznik zvukového jazyka. J. Horecký zdôrazňoval názor K. Marxa a F. Engelsa, že iniciátorom vzniku jazyka bola spoločenská práca [9].

Otázkou je i to, či ľudská reč vznikla na jednom mieste (monogenéza reči), alebo na niekoľkých miestach nezávisle na sebe (polygenéza reči) [5], [2].

Základným predpokladom vzniku kultúry bola reč, totiž schopnosť získané hodnoty uchovať, hromadiť, odovzdať a tak znásobovať ľudské schopnosti a pracovné predpoklady. Kultúra je „nededičná pamäť spoločnosti“, totiž pamäť, ktorá sa tvorí a udržiava pomocou jazyka odovzdávaním skúseností a vedomostí z generácie na generáciu a i medzi rozličnými spoločenstvami [13].

Jazyk je tiež kultúrna hodnota, patrí do oblasti kultúry, vyžaduje interpretačnú činnosť ako iné kultúrne javy a je založený na tom istom znakovom princípe ako celá kultúra [13].

Už pred vyše dvetisíc rokmi sa v rímskej rétorike za dôležité kritérium kvality rečníka pokladala schopnosť upraviť reč podľa toho, „čo sa svedčí“, t. j. čo je vhodné a primerané [13].

Podľa nášho sondážneho prieskumu u pätnástich študentiek končiacich vysokú školu si poznanie svojho materinského jazyka rozvíja 12 študentiek slovenčiny (80 %), tri nie (20 %).

Vysokoškolské študentky mali tiež na škále od 1 po 7 vyznačiť ich súhlasný či nesúhlasný postoj (1 – súhlasím úplne, 7 – nesúhlasím úplne) k vyjadreniu, že človekom, ktorý si neváži materinský jazyk, možno len opovrhovať. Hodnotu 1 zvolila jedna (6,7 %), hodnotu 2 jedna (6,7 %), hodnotu 3 štyri (26,7 %), hodnotu 4 štyri (26,7 %), hodnotu 5 štyri (26,7 %), hodnotu 6 nikto (0,0 %), hodnotu 7 jedna (6,7 %). Priemerná hodnota je 3,9, čo predstavuje vo všeobecnosti ambivalentný postoj. Žiaci 8. a 9. ročníka základnej školy mali odpovedať na rovnakú otázku vyznačením na škále od 1 po 7. V čase administrovania dotazníka bolo prítomných 12 žiakov 9. ročníka (5 dievčat, 7 chlapcov) a 15 žiakov 8. ročníka (7 dievčat, 8 chlapcov). Hodnotu 1 si vybrali dvaja žiaci (7,4 %), hodnotu 2 jeden žiak (3,7 %), hodnotu 3 jeden žiak (3,7 %), hodnotu 4 sedem žiakov (25,9 %), hodnotu 5 jeden žiak (3,7 %), hodnotu 6 päť žiakov (18,5 %), hodnotu 7 osem žiakov (29,6 %) a dvaja neodpovedali (7,4 %). Priemerná hodnota je 5,04, čo je hodnota mierne nad strednou hodnotou.

Viacerí jazykovedci, zvlášť tí, ktorí sa venujú dialektológii, zdôrazňovali, že popri spisovnom jazyku treba pestovať aj nárečie. Ak respondentka v našom prieskume nehovorila nárečím svojej obce/mesta, v troch prípadoch by sa ho chcela naučiť, v jedenástich nie, v jednom prípade nebola odpoveď jasná.

S (národnými či ľudovými) tradíciami je späté aj nosenie tradičného ľudového kroja. Slovenky, ale aj viacerí Slováci, ako aj mnohí príslušníci národnostných menšín na Slovensku si ho obliekajú pri rôznych ľudových či cirkevných slávnostiach. V mojom okolí to predstavovali najmä hodová slávnosť, procesie na sviatok Božieho tela, ale aj oslavy sviatku sv. Cyrila a Metoda spojené s volaním „Dedičstvo otcov, zachovaj nám Pane!“.

Ak by oslovené študentky vlastnili kroj, v štyroch prípadoch by ho za žiadnych okolností nenesli, jedna študentka neodpovedala, ďalšie odpovede boli: na vystúpenie pri príležitosti niečoho, výročia obce; iba na nejaké príležitosti, oslavy; na nejaké príležitosti (oslavy výročia obce, svadba...); pri nejakej kultúrnej príležitosti, výročí mesta a pod.; na kultúrne podujatia; ak by dotýčnú k tomu viedli – tradície v mieste bydliska; pri výročí mesta; keby bola v súbore; ak by bola v nejakom folklórnom súbore, trebárs na akciách ako stavenie mája, hody, Veľká noc...; pri nejakých oslavách.

Jazyk je prostriedok na vyjadrenie informácií, kognitívnej zložky, ale aj emócií, citov. Primárnymi funkciami jazyka sú komunikatívna (členíme ju na oznamovaciu /zobrazovaciu/, expresívnu /emotívnu, výrazovú/ a apelovú /výzvovú, konatívnu/ funkciu) a poznávacia funkcia. Sekundárnymi funkciami sú reprezentatívna funkcia (kultúrno-reprezentatívna a národno-reprezentatívna) a estetická funkcia [16]. Juraj Dolník [3] hovorí o kognitívnej a emocionálnej (zahŕňa estetickú f.) funkcii, komunikatívnej funkcii a etnoidentifikačnej funkcii.

Jazyk je spoločenský fenomén, na jeho plné uplatnenie sú potrební aj druhí. V komunikácii by sme sa mali stávať lepšími, komunikácia by nás mala obohacovať.

Mali by sme vážiť slová, nehovoriť zbytočne, „netliachať“: „Kto bezohľadne rozpráva, akoby bodal mečom, lež jazyk múdrych prináša uzdravenie“ (Príslovia 12,18) [1].

Naša reč má byť priama, dobrá, čistá. Ježiš Kristus hovorí: „Ale vaša reč nech je "áno - áno," "nie - nie". Čo je navyše, pochádza od Zlého.“ (Mt 5,37). Na iných miestach Sväté písmo hovorí: „Vaša reč nech je vždy milá, soľou korenená, aby ste vedeli, ako máte každému odpovedať.“ (1.Timotejovi 4,12); „Nech z vašich úst nevyjde nijaké zlé slovo, ale iba dobré, na budovanie, kde treba, aby počúvajúcim prinášalo milosť. (Efezanom 4,29, Ekumen. preklad); Smilstvo však a akákoľvek nečistota alebo lakomstvo nech sa medzi vami ani len nespomenú, ako sa patrí na svätých. Viesť mrzké, dvojzmyselné a hlúpe reči sa nepatrí, radšej vzdávajte vďaky. (Ef 5, 3-4) (Ekumen. preklad); Teraz však aj vy zhoďte zo seba všetko: hnev, rozhorčenie, zlobu, rúhanie, necudné reči zo svojich úst. (Kolosanom 3,8, Ekumen. preklad); Z tých istých úst vychádza dobrorečenie i

kliatba. Bratia moji, nemá to tak byť! (Jakub 3,10, Ekumen. preklad); Vreteničie plemeno, ako môžete hovoriť dobre, keď ste zlí? Lebo ústa hovoria to, čím je naplnené srdce. (Mt 12, 34, Ekumen. preklad) [1].

Nadávaním znižujem sám seba, staviam seba do zlého obrazu pred druhými, sám šliapem po svojej dôstojnosti. Nadávaním sa porušujú až ničia ľudské vzťahy, človek znižuje svoj obraz v očiach iných, robí si zlé meno v spoločnosti, rodine či medzi priateľmi a známymi, človek prezrádza nižšie cítenie voči iným, prezentuje nižšiu emocionálnu inteligenciu, lebo „to, čo vychádza z úst, pochádza zo srdca a poškvrňuje človeka“ (Mt 15,18, Ekumen. preklad) [1].

V súčasnosti sme svedkami, ako v médiách verejne činné osoby používajú nevhodné slová, urážky, nadávky na svojich kolegov, politikov či novinárov.

Sondážnym prieskumom u vysokoškolských študentiek sme zistili, že z pätnástich študentiek vulgárne nadávky používajú štyri (26,7 %) často, šesť (40 %) niekedy, štyri (26,7 %) zriedka a jedna (6,7 %) vôbec [11].

Hanlivé slová sa označujú ako dysfemizmy, ktorým blízke sú pejoratíva. Dysfemizmi sa zveličuje, podčiarkuje chyba alebo nedostatok, sú nadávkami vyjadrenými premenúvaním osôb. Pejoratívami sa vyjadruje negatívny postoj hovoriaceho k pomenúvanej realite, sú nadávkami karikovaním, zveličovaním typických vlastností osôb. Vulgarizmy sú zase slová, ktorými „nekultúrni používatelia jazyka priamo, bez okúňania pomenúvajú chúlостivé alebo nechutné fyziologické javy v súvislosti s človekom, napr. *grcat'*, *sopel'* a pod.“ [14].

J. Findra [7] vulgarizmy definuje ako „hrubé až neslušné a tabuové slová s výrazne negatívnym citovým zafarbením. Príznačné sú pre hrubý, nespoločenský spôsob vyjadrovania. (...) Značná časť vulgarizmov sú tabuové slová, ktoré pomenúvajú rozličné telesné úkony a intímne časti tela. Najmä ich používanie sa dostáva do rozporu s normou spoločenského správania. Vyskytujú sa v reči ľudí s nižšou spoločenskou kultúrou, v citovom afekte ich však môžu použiť aj hovoriaci, ktorí inak dodržiavajú jazykovú etiketu.“

Hodnota jazyka je určená potrebami, záujmami a cieľmi príslušného jazykového spoločenstva v istých podmienkach sociálnej interakcie. Objektívnosť hodnoty je daná objektívnymi potrebami, záujmami a cieľmi spoločenstva [3]. Preto, ak sa stretáme s „krízou“ v jazyku, s urážkami, nadávkami, vulgarizmami, odzrkadľuje to len stav spoločnosti, spoločenskú krízu, ktorá sa manifestuje aj týmto spôsobom.

Krízu v jazyku predstavujú aj plagiáty. Viacero politikov, ktorí svoje záverečné práce odpísali, buď nemá dostatočnú jazykovú kompetenciu, alebo títo politici cielene nechceli pracovať s (odborným) jazykom a napísať si samostatne svoju prácu.

Keď sa začali rozlišovať rozličné kvocienty človeka, počnúc inteligenčným kvocientom, cez emocionálnu inteligenciu, politickú inteligenciu a pod., objavila sa aj tzv. morálna inteligencia. Tá by mala byť aj odrazom nášho správania, a to aj v jazyku a komunikácii.

Aj politická či líderská inteligencia by nemala byť v rozpore s etikou a morálkou. Zrelá osobnosť s vysokým politickým kvocientom by mala mať zákonite vysokú morálnu inteligenciu.

Môžeme sa pýtať: Ako rozprávame o hriechu? Ako rozprávame napríklad o fajčení, potratoch, eutanázii, smilstve, cudzoložstve či promiskuite? Popierame hriech alebo mlčíme? Mlčaním dávame súhlas k hriechu? Keď neupozorníme na hriech, súhlasíme s hriechom?

Jazykom sa podieľam na hriechu, keď hovorím o hriechu a popieram ho (napr. aj fajčenie, potraty, eutanázia...), keď ho schvaľujem či len mlčím.

Zlo, ktoré trápi ľudí a vyvoláva spoločenské a rôzne iné problémy, nemá pôvod vo veciach, ale v osobách. Aj osoby vo vzťahu k zlu nemusia byť nevyhnutne aktívne, nemusia zlo vytvárať, ale zlu môžu napomáhať svojou pasivitou a nezaujmom o dobro [19].

V súčasnej situácii sme nezriedka svedkami toho, keď sa „ospevuje“ hriech. Promiskuita vo verejnej sfére, v politickom živote, živote v šoubiznise a tzv. smotánky sa stala módou. Hriech sa stal predmetom chvály.

Morálny teológ Ivan Kútny poukázal okrem iného na teatrálnosť a exhibíciu nielen vyvolených, ale aj volených [10].

Prechod od teocentrickosti k antropocentrickosti má podľa Miroslava Župinu [19] za následok, že človek sa rozplýva a unáša v eufórii pohľadu na seba samého a glorifikácie vlastných síl a schopností. Človek tretieho tisícročia, „hyperčlovek“ – mýtus, ktorý tak fascinuje súčasného človeka – však nevyhnutne konštatuje, že on sám je tým najproblematickejším tvorom, ktorý je obnažený, zruinovaný, odcudzený, zúfalý, bez zmyslu a budúcnosti.

Mnohí ľudia podceňujú fajčenie. Podľa niektorých je hriechom, podľa iných nie. Fajčenie spôsobuje vážne poškodenie organizmu, vyvoláva množstvo chorôb, napr. rakovinu (o fajčení a toxikománii vyšlo množstvo vedeckých, odborných i populárno-náučných prác).

Poškodzovanie zdravia však právom možno považovať za hriech. Podľa Katechizmu Katolíckej cirkvi pre mladých Youcat užívať drogy je hriechom, pretože ťažko poškodzujú zdravie, a to znamená závažné previnenie proti životu, ktorý nám Boh daroval z lásky. Každá závislosť človeka od nelegálnych i legálnych drog (alkohol, lieky, tabak) znamená stratu slobody. Poškodzuje zdravie aj život človeka a spôsobuje ťažké škody aj ľuďom v okolí [18]. Voľba zla je zneužitím slobody [18].

Podľa nášho sondážneho prieskumu medzi vysokoškolskými študentkami fajčenie predstavuje hriech u troch študentiek (20 %) a u dvanástich (80 %) nie je hriechom. U žiakov 8. a 9. ročníka základnej školy je fajčenie hriechom podľa šiestich žiakov (22 %), podľa dvadsiatich fajčenie hriechom nie je (74 %), jeden žiak nevedel odpovedať (4 %). Tým, že tabakizmus spôsobuje iné závažné ochorenia, stáva sa celospoločenským problémom. Fajčením si poškodzuje zdravie, ale samotným hriechom je už i to, keď sa nestaráme o svoje zdravie. Moje telo je chrám Svätého Ducha.

Tým, že si poškodzuje zdravie, narastá počet chorých, je to problém zdravotníctva a problém spoločnosti. Fajčenie ako problém človeka sa stáva aj spoločenským problémom. Je prejavom krízy jednotlivca i spoločnosti.

Celospoločenským problémom je aj problém zdravotníctva v súvislosti so súčasným ochorením COVID-19. Preplnené nemocnice nám nastoľujú otázku zodpovednosti za svoje zdravie a zdravie a životy svojich blízkych. Nastoľujú otázku chránenia sa voči koronavírusu i očkovania.

Otázkam rodiny, životným, sexuálnym otázkam či niektorým bioetickým otázkam sme sa venovali na iných miestach. Pri plnení desatora Božích prikázaní stojí za zmienku sociologický výskum religiozity O. Štefaňaka, ktorý zistil [17], že vo všeobecnosti sú najčastejšie akceptované „morálne“ prikázania (najmä IV., V., VII. a VIII.), o niečo zriedkavejšie „sexuálne“ normy (VI. a IX.) a najzriedkavejšie „náboženské“ prikázania (najmä II. a III.).

V perspektíve pravoslávnej či širšie kresťanskej antropológie môžeme hovoriť aj o posvätnosti ľudského života. „Tak človek, ako aj jeho život predstavujú nedotknuteľné veci nie ako hodnoty samé osebe, ale v miere a hĺbke, ktorými participujú na Božej jedinečnosti a pravde. Často tá istá udalosť môže znamenať dve diametrálne odlišné skutočnosti. Napríklad ukončenie života – smrť, v prípade sebaobetovania je skutkom nezištnej a skutočnej lásky, avšak môže byť aj činom úplnej sebeckosti a krajného zúfalstva, ak ide o samovraždu alebo eutanáziu. To isté platí aj v súvislosti s otázkou transplantácie tkanív alebo orgánov, rovnako môže ísť o skutok úprimnej lásky k blížnemu, ale aj o prejav pohrdania človekom či dokonca prostriedok pre obchodovanie“ [20].

Za základ bioetiky sa označuje láska, ktorá v sebe zahŕňa princíp autonómie, princíp spravodlivosti, princíp neškodiť a princíp dobročinnosti [12].

Podľa pápeža Františka „láska, plná malých gest vzájomnej starostlivosti, je aj občianska a politická, a prejavuje sa všetkými skutkami, ktoré sa snažia budovať lepší svet. Láska k spoločnosti a angažovanie sa za spoločné dobro sú vynikajúcimi formami dobročinnnej lásky, ktorá sa týka nielen vzťahov medzi jednotlivcami, ale aj „spoločenských, ekonomických makrovzťahov“ (Benedikt XVI., encyklika *Caritatis in veritate*). Preto Cirkev navrhla svetu ideál „civilizácie

lásky“. Sociálna láska je kľúčom k autentickému rozvoju: „Aby sa spoločnosť stala ľudskejšou a dôstojnejšou človeka, treba prehodnotiť lásku v spoločenskom živote na úrovni politickej, ekonomickej i kultúrnej a urobiť z nej stálu a najvyššiu normu konania.“ [8] .

Pápež František v encyklike *Laudato si* si okrem iného všima aj ekologickú krízu. Ekologická kríza vznikla na základe ľudského egoizmu a necitlivosti.

Východiskom zo súčasnej spoločenskej krízy je návrat k cnostiam, ktoré formulovala antická tradícia a ktoré zavŕšilo kresťanstvo. Návrat k Láske, ktorú ako svoj posledný odkaz formuloval Albert Einstein. Myslieť na metanoiu, neustálu snahu o obrátenie a zmenu života, a podrobiť sa jej. Prekonať neresti starého života a budovať čnosti. Bojovať s egoizmom a vykročiť na cestu lásky.

Treba začať od seba a treba smerovať k druhým, k druhému človeku, k druhým ľuďom. Začať myslieť od MY a smerovať k MY a VY a ONI/ONY. Meniť sa od JA a pretvárať seba a potom svoje okolie, pretvárať MY, potom ICH. Začať s metanoiou seba samého. Dávať príklad dobrého života, nesebeckej lásky.

Pravoslávny pohľad, ktorý vychádza z biblického a svätotočcovského učenia o človeku (antropológie), svedčí o tom, že skutočné problémy človeka, tak v minulosti, ako aj dnes, sú v prvom rade duchovnými problémami týkajúcimi sa otázky vzťahu a zodpovednosti človeka. Takýto pohľad vidí riešenie problémov a terapiu v duchovnej rovine – pokání, askéze, pôste, modlitbe, láske a všeobecnom úsilí človeka participovať na duchovnom, liturgickom a sviatostnom živote Cirkvi [19].

Z pohľadu pravoslávnej tradície platí, že neexistuje taký problém, ktorý nemá svoju duchovnú príčinu a následne aj riešenie v duchovnej rovine života človeka, teda aj spoločnosti [19].

Vláda, ktorá sa diskreditovala rozkrádaním a rôznymi aférami, dokázala, že aj vzdelanie a vedomosti, keď sú postavené do zlej služby, prinášajú morálne zlo.

Vláda, ktorá sa diskreditovala nekompetentnosťou, neodbornosťou, podvodne získanými titulmi, priniesla opäť zlo a nepokoj a ďalšie rozdelenie spoločnosti.

Odpoveď na spoločenskú krízu je to, že musí prísť niekto, kto spája, kto je morálnou autoritou, alebo je v procese jej stávania sa. Musí nastať metanoia, obrátenie, zmena, náprava. Ježiš Kristus povedal: Neprišiel som hľadať spravodlivých, ale hriešnikov. Vyzýva k obráteniu a pozýva nás. Ale hovorí, že blahoslavení sú čistého srdca.

Biblia pozná cestu ku šťastiu. Na ceste ku šťastiu nás vedie dôvera k Ježišovým slovám, ktorými vyjadril „osem blahoslavenstiev“. [Mt 5,3–12] Skutočné šťastie nájdeme, keď budeme nasledovať jeho spôsob života, hľadať opravdivý pokoj a s čistým srdcom pristupovať k sebe a k druhým ľuďom [18].

Blahoslavení chudobní v duchu, lebo ich je nebeské kráľovstvo. Blahoslavení plačúci, lebo oni budú potešení.

Blahoslavení tichí, lebo oni budú dedičmi zeme. Blahoslavení lační a smädní po spravodlivosti, lebo oni budú nasýtení. Blahoslavení milosrdní, lebo oni dosiahnu milosrdenstvo.

Blahoslavení čistého srdca, lebo oni uvidia Boha. Blahoslavení tí, čo šíria pokoj, lebo ich budú volať Božími synmi. Blahoslavení prenasledovaní pre spravodlivosť, lebo ich je nebeské kráľovstvo.

Blahoslavení ste, keď vás budú pre mňa potupovať a prenasledovať a všetko zlé na vás nepravdivo hovoriť; radujte sa a jasajte, lebo máte hojnú odmenu v nebi. Tak prenasledovali aj prorokov, ktorí boli pred vami. [Mt 5,3-12]

SUMMARY

The paper is a reflection on the current state of the company, especially its leading representatives. We consider the use of language and the presentation of sin. In addition, we present the results of a survey of university students, where we notice whether they develop knowledge of their mother tongue, what is their attitude to the expression that a person who does not appreciate their mother tongue can only be despised, and when they would wear a folk dress if would own it. We also asked 8th and 9th grade elementary school pupils what their attitude was to the expression that a person who does not appreciate their mother tongue can only be despised. For university students and pupils in the 8th and 9th grades of primary school, we found out whether, according to them, smoking is a sin. At the end of the article, we try to outline the options that would be a way out of the current social crisis.

REFERENCES

1. *Biblia – Slovenský ekumenický preklad*. Banská Bystrica : Slovenská biblická spoločnosť, 2007.
2. ČERNÝ, Jiří. 2008. *Úvod do studia jazyka*. 2. vyd. Olomouc : Rubico, 2008. 248 s. ISBN 978-80-7346-093-8
3. DOLNÍK, Juraj. 2010. *Teória spisovného jazyka (so zreteľom na spisovnú slovenčinu)*. Bratislava : Veda, vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied, 2010. 301 s. ISBN 978-80-224-1119-6
4. DUBOVSKÝ, P. (ed.). 2008. *Genezis. Komentáre k Starému zákonu. I. zväzok*. Trnava : Vydavateľstvo Dobrá kniha, 2008. 830 s. ISBN 978-80-7141-626-5

5. ERHART, Adolf. 1990. *Základy jazykovědy*. 2., upr. vyd. Praha : Státní pedagogické nakladatelství, 1990. 200 s. ISBN 80-04-24612-5
6. FILIPEK, Andrej. 2018. *Sväté písmo a Tradícia*. Trnava : Dobrá kniha, 2018. 100 s. ISBN 978-80-8191-134-7
7. FINDRA, Ján. 2004. *Štylistika slovenčiny*. Martin : Vydavateľstvo Osveta, 2004. 232 s. ISBN 80-8063-142-5
8. FRANTIŠEK. 2015. *Laudato si'*. Trnava : Spolok svätého Vojtecha, 2015. 152 s. ISBN 978-80-8161-180-3
9. HORECKÝ, Ján. 1983. *Vývin a teória jazyka*. Bratislava : Slovenské pedagogické nakladateľstvo, 1983. 112 s.
10. HREHOVÁ, Helena. 2018. *Základy morálnej teológie v dejinnom kontexte I. (Od jej počiatkov po tridentskú reformu)*. Brno : Masarykova univerzita, 2012. 282 s. ISBN 978-80-210-5879-8
11. KAZÍK, Miroslav. 2005. Religiozita študentiek slovenčiny. In: *Nová sociálna edukácia človeka VII. (DUCHOVNÉ, ANTROPOLOGICKÉ, FILOZOFICKÉ, PSYCHOLOGICKÉ A SOCIÁLNE ASPEKTY TERAPIE, VÝCHOVY, VZDELÁVANIA A PORADENSTVA DNEŠKA.) Zborník príspevkov z medzinárodnej interdisciplinárnej vedeckej konferencie 6. november 2018, Prešov*. Eds. J. Husár - M. Machalová - T. Hangoni - B. Kuzyšin. Prešov : Prešovská univerzita, Pravoslávna bohoslovecká fakulta, 2018, s. 198 - 206. ISBN 978-80-555-2126-8
12. KLIMEKOVÁ, Anna. 2005. Pro-biotické konanie v kontexte enviromentalistiky. In: *Bioetika v dimenziách sociálnej práce*. Ed. Ján Zozulák. Prešov : Prešovská univerzita v Prešove, Pravoslávna bohoslovecká fakulta, 2005, s. 9 – 15. ISBN 80-8068-389-1
13. KRÁL, Ábel – RÝZKOVÁ, Anna. 1990. *Základy jazykovej kultúry*. Bratislava : Slovenské pedagogické nakladateľstvo, 1990. 128 s. ISBN 80-08-00280-8
14. MISTRÍK, Jozef. 1989. *Štylistika*. 2. vyd. Bratislava : Slovenské pedagogické nakladateľstvo, 1989. 584 s.
15. NOVOTNÝ, František. 1994. Úvod. In: Platón: *Kratylos*. Praha : OIKUMENE, 1994. 89 s. ISBN 80-85241-44-7
16. ONDRUŠ, Šimon – SABOL, Ján. 1987. *Úvod do štúdia jazykov*. Bratislava : Slovenské pedagogické nakladateľstvo, 1987. 344 s.
17. ŠTEFAŇAK, Ondrej. 2009. *Religiozita mládeže na príklade Spišskej diecézy*. Ružomberok : Pedagogická fakulta Katolíckej univerzity v Ružomberku, 2009. 366 s. ISBN 978-80-8084-416-5

18. *YOUCAT po slovensky. Katechizmus Katolíckej cirkvi pre mladých.* 2011. Bratislava : Karmelitánske nakladateľstvo, 2011. 301 s. ISBN 978-80-89231-93-5
19. ŽUPINA, Miroslav. 2009. *Duchovný a etický život človeka.* Prešov : Prešovská univerzita v Prešove, Pravoslávna bohoslovecká fakulta, 2009. 88 s. ISBN 978-80-8068-987-2
20. ŽUPINA, Miroslav. 2014. *Od smrti k životu. Teologický a duchovný pohľad na vybrané bioetické otázky.* Prešov : Prešovská univerzita v Prešove, Vydavateľstvo Prešovskej univerzity, 2014. 124 s. ISBN 978-80-555-1235-8

LANGUAGE, TRADITIONS AND SIN IN THE CURRENT SOCIAL CRISIS

Miroslav KAZÍK, Department of Slovak language and literary, Faculty of education, J. Selye University, Bratislavská cesta 3322, 945 01 Komárno, Slovakia, e-mail: miroslaw.kazik@wp.pl, tel. 00421 903 880 425, ORCID: 0000-0003-0189-095X

Abstract

The paper is a reflection on the current state of the company, especially its leading representatives. We consider the use of language and the presentation of sin. At the end of the article, we try to outline the options that would be a way out of the current social crisis. We note the attitude towards traditions, especially the use of language and the presentation of sin. We present the result of a probing survey of female college students, where we note whether they develop knowledge of their mother tongue, what is their attitude towards the statement that a person who does not value his mother tongue can only be despised, and when they would wear the costume if they possessed it. Pupils in Years 8 and 9 of primary school were also asked how they felt about the statement that a person who does not value his mother tongue can only be despised. We surveyed university students and primary school pupils in grades 8 and 9 to find out whether they thought smoking was a sin.

Keywords

Current social crisis, sin, language and tradition, virtues, methanoia, love.